

NORGES HØYESTERETT

Den 14. februar 2003 avsa Høyesterett dom i

sak nr. 2002/629, straffesak, anke,

I.

A

(advokat Berit Reiss-Andersen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Jogeir Nogva)

II.

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Jogeir Nogva)

mot

A

(advokat Berit Reiss-Andersen)

STEMMEGIVNING:

- (1) Dommer Tjomsland: Saken gjelder straffutmålingen i en sak der en prest er dømt for seksuelle overgrep mot tre mindreårige døtre og for å ha misbrukt sin stilling som sjelesørger til å skaffe seg utuktig omgang med en voksen kvinne.
- (2) Søre Sunnmøre herredsrett avsa den 3. november 2000 dom som for straffekravets vedkommende hadde slik domsslutning:

"1. A, født 20. april 1957, dømmes for overtredelser av straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ, straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ jfr. andre ledd, straffeloven § 207 første ledd første straffalternativ, straffeloven § 198 og straffeloven § 194, alt sammenholdt med straffeloven § 62, til en straff av fengsel i 5 – fem – år og 6 – seks – måneder. Ved soning fragår 58 – femtiåtte – dager for utholdt varetekt.

A fradømmes stillingen som prest i X kommune og for alltid retten til å inneha stilling som prest eller annen stilling hvor sjelesorg eller lignende arbeid inngår som del av arbeidsoppgavene, jfr. straffeloven § 29."

- (3) A ble i tillegg dømt til å betale oppreisning med 200 000 kroner til B – den eldste av døtrene – og 150 000 kroner til hver av de to andre – C og D. E som han hadde misbrukt sin stilling som sjelesørger til å oppnå utuktig omgang med, ble tilkjent 200 000 kroner i oppreisning og 142 750 kroner i erstatning.
- (4) Dommen ble avsagt under dissens. Rettsformannen stemte for at A skulle frifinnes for alle forholdene tiltalen gjaldt.
- (5) A anket dommen til lagmannsretten. Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet ble for samtlige poster henvist til ankeforhandling. A anket også over avgjørelsen av de borgerlige rettskravene.
- (6) Frostating lagmannsrett avsa den 8. mars 2002 dom som for straffekravets vedkommende hadde slik domsslutning:
- ”1. A, født 20. april 1957, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ, straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ jf annet ledd, straffeloven § 207 første ledd første straffalternativ og straffeloven § 198, alt sammenholdt med straffeloven § 62 til en straff av fengsel i 5 – fem – år. Til fradrag i straffen kommer utholdt varetekt med 58 – femtiåtte – dager.
  2. A frifinnes for overtredelse av straffeloven § 194.
  3. A fradømmes sin stilling som menighetsprest i X kommune.
  4. A fradømmes for alltid retten til å inneha stilling som prest eller drive annen virksomhet hvor sjelesorg inngår.”
- (7) A ble dømt til å betale B 150 000 kroner i oppreisning og de to andre døtrene 90 000 kroner hver. Han ble videre dømt til å betale 150 000 kroner i oppreisning og 130 000 kroner i erstatning til E.
- (8) Dommen ble avsagt under dissens når det gjaldt straffutmålingen. Ett av lagrettemedlemmene stemte for at fengselsstraffen skulle settes til fire år, mens et annet av lagrettemedlemmene stemte for at fengselsstraffen skulle settes til seks år.
- (9) Domfeltes personlige forhold fremgår av dommene.
- (10) A påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandlingen, lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. Også påtalemyndigheten anket over straffutmålingen. Høyesteretts kjæremålsutvalg besluttet å tillate ankene over straffutmålingen fremmet. For øvrig ble domfeltes anke ikke tillatt fremmet.
- (11) *Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må tas til følge, og jeg mener at fengselsstraffen bør settes til 6 år.*
- (12) Domfelte er født i 1957 og tok teologisk embetseksamen i 1987. Han har vært ansatt som menighetsprest i Y kommune fra 1989 og frem til kort tid før denne saken kom opp, da han ble ansatt som menighetsprest i X kommune. Han er funnet skyldig i grove seksuelle overgrep mot sine tre mindreårige døtre. Overgrepene mot B, som er de mest omfattende, tok til i 1988 da hun var fem år og varte til hun i 13-14 års alderen begynte å få regelmessig menstruasjon. Lagmannsretten har funnet det bevist at overgrepene skjedde i

hele denne perioden, i det minste månedlig. Overgrepene skjedde særlig ved leggetid, da domfelte kom inn til fornærmede og befølte og masserte henne over hele kroppen. Lagmannsretten har beskrevet overgrepene på denne måten:

"Den utuktige omgangen har bestått i at tiltalte har massert henne i skrittet, han har ført fingre inn i skjeden og inn i analåpningen, og i at B har masturbert han. Det er bevismessig grunnlag for å konstatere at han også gned sin penis mellom kjønnsleppene hennes. Tiltalte var noen ganger naken når han kom inn. Hun husker at han i alle fall en gang brukte kondom. Han fikk også sædavgang ved enkelte anledninger."

- (13) B har hatt alvorlige medisinske plager – i form av urinveislidelser – fra tidlig alder. Disse har medført store ubehag for henne, blant annet måtte hun periodevis kateteriseres ca. 4–5 ganger daglig. Lidelsen antas å være psykisk betinget. Lagmannsretten har funnet det klart at overgrepene har forsterket disse plagene. Retten er også kommet til at B som følge av misbruket er påført alvorlige traumer, og den uttaler at hun trolig vil trenge psykologisk behandling over lengre tid.
- (14) Overgrepene mot de to yngste døtrene skjedde i perioden 1996 til 1998, og de tok til da overgrepene mot B sluttet. De to yngste døtrene har ikke vært utsatt for et like omfattende misbruk. I forhold til den mellomste datteren, som er født i mai 1989, har lagmannsretten funnet det bevist at domfelte har stukket fingrene inn i kjønnsorganet og inn i anus, og at hun har masturbert ham. Dette skjedde – ifølge lagmannsretten – flere ganger. Når det gjelder den yngste datteren, som er født i august 1992, uttaler lagmannsretten at den utuktige omgang i alle fall besto i gjensidig masturbering og at dette i alle fall skjedde ved to anledninger.
- (15) E tok kontakt med A og hans daværende ektefelle på 1980-tallet etter en annonse hvor de henvendte seg til personer med angst, som de ga inntrykk av å kunne hjelpe. E hadde etter det opplyste vært utsatt for langvarig og omfattende seksuelt misbruk i barndommen. E besøkte familien A 16 ganger i tidsrommet 1990 til 1997. Besøkene hadde stort sett en varighet på 2-3 uker. Ved de fleste besøkene skaffet domfelte seg utuktig omgang med henne. Han foretok overgrepene under foregivende av at disse var ledd i behandlingen, og hevdet at dersom hun klarte å gjenoppleve de overgrep hun hadde vært utsatt for i barndommen, ville hun kunne befri seg for angsten. E var personlig kristen og stolte på domfelte som prest og trodde at sjelesorgen ville hjelpe henne. Lagmannsretten har beskrevet den utuktige omgang slik:

"Lagmannsretten legger til grunn at E ble utsatt for vaginale og anale samleier. Han brukte fingre og gjenstander inne i henne, både i vagina og i anus. Bruken av gjenstander begrunnet han med at hun gjennom slik utblokkning skulle få mindre smerter ved samleie. Hun måtte også masturbere og suge han. Til dels brukte han fysisk avstraffelse. I perioder satte han grenser for hennes seksuelle samkvem med ektemannen."

- (16) Lagmannsretten har karakterisert overgrepene mot E på følgende måte:

"Tiltalte har utnyttet E på en hensynsløs måte. Han har utnyttet den tillit han fikk, som prest og sjelesørger, til å tilfredsstille egne lyster. Dette var nedbrytende overfor E, som var særlig sårbar. Hun fikk økende angstproblemer, og ble også innlagt i psykiatrisk avdeling en kortere periode. Hun har pr i dag diagnosen posttraumatisk stresslidelse, og går til psykologisk behandling. Det er ventet at behandlingen vil bli langvarig."

- (17) Det skal altså fastsettes straff for gjentatt utuktig omgang overfor tre døtre, og et langvarig seksuelt misbruk av en kvinne under foregivende av sjelesorg. Overgrepene har vært omfattende og hatt store skadevirkninger i alle fall for den eldste datteren og for E. Domfelte fortsatte overgrepene selv om han var klar over de skadevirkninger dette medførte for de fornærmede. Da overgrepene mot den eldste datteren – som hadde vart fra hun var 5 til 13 år – opphørte fordi hun begynte å få regelmessig menstruasjon, startet overgrepene mot de to yngste døtrene. Også når det gjelder forholdet til E, foreligger det en rekke skjerpene omstendigheter som fremgår av det jeg har gjengitt fra lagmannsrettens domsgrunner.
- (18) Overgrepene overfor døtrene skjedde i stor utstrekning – og for de to yngste fullt ut – etter at straffeloven § 195 var blitt endret ved lov 22. mai 1992 nr. 49. Jeg bemerker i denne forbindelse at lagmannsretten har funnet det bevist at B var utsatt for gjentatt overgrep fra lovendringen trådte i kraft og frem til hun 2. januar 1993 fylte 10 år. Det strengere syn på seksuelt misbruk av små barn som lovendringen innebar, må derfor her få anvendelse.
- (19) Det er etter mitt syn ingen formildende omstendigheter i saken. Domfelte har anført at det er gått lang tid – omkring 4 år – fra forholdene ble anmeldt til endelig dom nå foreligger. Siden A bestred å ha begått de forhold han er domfelt for, var det nødvendig for påtalemyndigheten å gjennomføre en meget omfattende etterforskning. Sakens omfang illustreres av at den i herredsretten gikk over 22 rettsdager hvor det ble avhørt 78 vitner og i lagmannsretten over 20 rettsdager hvor det ble avhørt 68 vitner. Under disse omstendigheter kan tidsforløpet etter mitt syn ikke tillegges nevneverdig vekt ved straffutmålingen, jf. Rt. 2000 side 1886. Saken står på dette punkt i en annen stilling enn det tilfellet som er omhandlet i Høyesteretts dom av 27. november 2002 i sak nr. 2002/453.
- (20) Jeg behandler først rettighetstapet. Domfelte har for Høyesterett ikke angrepet fradømmelsen av stillingen som menighetsprest i X kommune, jf. straffeloven § 29 nr. 1. Det er opplyst at han nå er avskjediget fra denne stillingen, og at avskjedsvedtaket ikke er påklaget. Domfelte gjør derimot gjeldende at det er for strengt når lagmannsretten i medhold av straffeloven § 29 nr. 2 for alltid har fradømt ham retten til å inneha stilling som prest eller drive annen virksomhet hvor sjelesorg inngår. Etter mitt syn er det ikke tvilsomt at lagmannsrettens dom også på dette punkt må opprettholdes. Jeg finner det som lagmannsretten klart at domfeltes forhold – samlet vurdert – viser at han er uskikket til å inneha stilling som prest eller drive virksomhet hvor sjelesorg inngår, og at allmenne hensyn krever at det gis dom for slikt rettighetstap. Etter mitt syn vil det ikke være tilstrekkelig med et tidsbegrenset rettighetstap. Forsvareren har anført at uttrykket "virksomhet hvor sjelesorg inngår", er upresist. Jeg legger imidlertid til grunn at dette må anses som et innarbeidet begrep. At rettighetstapet også bør omfatte slik virksomhet – og ikke være begrenset til stillinger som prest – anser jeg ikke tvilsomt. Oppstår det uklarhet om rekkevidden av forbudet, får en eventuell uenighet finne sin løsning etter bestemmelsene i straffeprosessloven § 462.
- (21) Ved fastsettelsen av fengselsstraffen må det sees hen til det rettighetstapet som domfelte er idømt. De straffbare handlinger som denne saken gjelder, er imidlertid av en slik karakter at det er åpenbart at han er uskikket til å drive den virksomhet som er omfattet av rettighetstapet. I slike tilfeller kan rettighetstapet bare tillegges meget begrenset betydning ved utmålingen av fengselsstraffen.

- (22) Det har i de senere år skjedd en gradvis skjerping av straffnivået ved graverende seksuelle overgrep. Eldre rettspraksis på dette området har derfor nå mindre betydning. Det bemerkes imidlertid at overgrepene fant sted før den skjerping i straffnivået som skjedde ved lovendringen av 11. august 2000 nr. 76.
- (23) Jeg mener at lagmannsrettens straffutmåling må skjerpes, og finner at fengselsstraffen bør settes til 6 år.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 1 – gjøres den endring at fengselsstraffen settes til 6 – seks – år med fradrag av 58 – femtiåtte – dager for utholdt varetektsfengsel.

- (25) Dommer **Oftedal Broch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommar **Utgård:** Det same.
- (27) Dommer **Rieber-Mohn:** Likeså.
- (28) Dommer **Aasland:** Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 1 – gjøres den endring at fengselsstraffen settes til 6 – seks – år med fradrag av 58 – femtiåtte – dager for utholdt varetektsfengsel.

Riktig utskrift bekrefte:

Per E. Hild Hansen

